

Tajemství jako kritérium skupiny

Možná znáte tu anekdotu, jak kdosi (dosad'te si: katolík, protestant... kdokoli) přijde do ráje a anděl mu ukazuje místa, kde bydlí blažení lidé. Chodí spolu od jedné zahrady k druhé, až k vysoké zdi, odkud zaznívají hlasité chvalozpěvy. – Kdo je tam? – Tiše, tam jsou (dosad'te si: katolíci, protestanti... kdokoli) a oni jsou blažení, protože si myslí, že jsou tam sami.

Toto je jeden běžný význam TAJEMSTVÍ. Tajemství jako definiční prvek uzavřené komunity. MY víme něco, co nevědí ostatní – ti horší, nevědomí, podřadní. Víme něco, co nám přinese bohatství, uznání, kariéru, spásu. Víme něco navíc, známe tajemný rituál, známe tajemné zařfkání, tradované od generace po generaci zasvěcených.

Nuže, přesně takovéto tajemství je na hony vzdáleno od TAJEMSTVÍ KRISTOVA, o němž píše apoštol Pavel. Ano, i ono bývalo lidstvu skryto, ale Boží vůle byla od počátku taková, aby toto tajemství bylo odhaleno a zjeveno všem.

Mystérium

Co je vlastně obsahem onoho tajemství, mystéria? Ježíš o tom hovoří jen jednou, a to v souvislosti s královstvím nebeským. Když dokončil podobenství o rozséváči, učedníci se zeptali: proč mluvíš s lidmi v podobenství? – Ježíš odpověděl: Vám (učedníkům) je dáno znát tajemství království nebeského, jim však nikoli (Mt 13,10–11 par).

Vidíme tedy, že na tom jediném místě v evangeliu, kde se o tajemství Božího království hovoří, se o něm hovoří zvláštním způsobem. Jedná se o reflexi, o vyšší rovinu komunikace. Řeč není jen o samotné věci, ale současně i o tom, jak se o ní mluví. Tím je právě oddíl Mt 13 par výjimečný: Ježíš zde cosi sděluje, ale vzápětí hovoří i o *způsobu*, jakým to sděluje.

Podobně rozeznáváme dvě roviny toho, jak o tajemství hovoří i apoštol Pavel. I on věnuje velkou pozornost reflexi, tedy cestě, po které se ono tajemství v dějinách ubíralo – od prvopočátečního Božího úradku až do naší současnosti, konkrétně k samotnému Pavlovi. Ale nejen že se zamýšlí, on také *žasne*. Vyvyšuje Boží milost tím, že umenšuje sám sebe – je prachnejmenší (ve verši 3,8 je použit raritní řecký tvar, superlativ *elachistóteros*) – ve srovnání se všemi předchozími tradenty všech dob (3,5 apoštolové, proroci). U Pavla, skromného apoštola, tato zvěst pochopitelně nekončí, naopak, teď právě nabírá nový dech. Pavel je (3,7) služebníkem Božím a působí v něm Boží milost, a hlavně, od verše 3,10 se na scéně ocitá vedle Pavla celá církev (3,10 nyní skrze církev), všichni Pavlovi spolubratři, o nichž Pavel říká, teď už v první osobě plurálu: *my* smíme k Bohu přistupovat svobodně a s důvěrou (3,12).

Ekonomie

Dozvíme se už konečně, čeho se to tajemství týká? Zatím ještě ne, jen nepřímo. Zatím jsme mluvili spíše o Pavlovi, jemuž to tajemství bylo odhaleno. Vlastním garantem toho tajemství je ovšem někdo jiný, je to samotný Bůh, který má se světem své záměry. Záměry, plány... různá česká slova, jimiž se překládá řecké slovo *oikonomiá*. My ovšem tohle slovo známe v zúženém smyslu jako „hospodářství“, „ekonomii“, která má co dělat s financemi.

Ale... ekonomie a tajemství?! To vypadá trochu divně. Zejména v poslední době, kdy se tak často hovoří o tom, že ekonomie by měla být navýsost transparentní. Jakékoli tajnosti ve finanční sféře vytvářejí problém. Vytvářejí atmosféru nedůvěry, podezírání... umožňují korupci, využívání privilegovaných informací. V tom není naše doba vůbec nijak zvláštní, bylo tomu tak vždycky, i v době Ježíšově, jak vidíme z jeho podobenství o nepoctivém hospodáři (Lk 16,1–9). Je to náramně podivné, přímo tajemné podobenství, protože tenhle nepoctivý hospodář, ekonom, je Pánem Ježíšem nakonec pochválen. Do toho podobenství se teď ale pouštět nebudeme, jenom si řekneme, *proč* Ježíš toho nepoctivce pochválil? Protože tenhle nepoctivý ekonom dobře pochopil jednu věc, kterou Ježíš i při jiných příležitostech vtloukal svým učedníkům do hlavy: Buďte rozumní! Buďte připraveni! Myslete na zadní kolečka! Bďte! Nevíte, kdy budete muset skládat účty...

Hospodář a hospodáři

A tím se dostáváme k druhému, a také poslednímu výskytu slova *ekonomie* v evangeliích. Kupodivu, je to právě naše druhá perikopa – tedy druhé z těch dvou pasáží, které byly již v dávné církevní tradici spárovány pro tuto neděli – , tedy pochvala ekonoma, který je rozumný a bdělý (Lk 12,42).

Ale moment, nevzdálili jsme se příliš od apoštola Pavla? Vždyť v epištole Efezským oním hospodářem, který má svůj zvláštní ekonomický záměr s celým světem, není člověk, ale samotný Bůh! Jistě, jenže ono se tu současně jedná i o lidi. Nejen o Hospodina-hospodáře, který má svůj plán, ale také o hospodáře-šafáře, správce, ekonomy, jak chcete – o lidi, kteří mají plány svého Pána uskutečňovat. O Ježíšovy učedníky, kteří mají zůstat bdělí. O apoštola Pavla, který nelení a duševně pracuje, i když zvenčí viděno hnije kdesi v poutech. O celou církev, která se právě na tyto lidi, hlasatele, učitele... odvolává. Tedy i o nás, tak jak tu sedíme.

I my jsme pověřeni těmi úžasnými věcmi. I my jsme či máme být sluhové Kristovi a ekonomové Božích mystérií (1K 4,1).

Reflexe a tradice – úkoly církve

A tak, dříve než se dostaneme k samotnému obsahu Kristova tajemství, připomeňme si aspoň dvojí, co jsme zatím vyrozuměli o jeho *formě*: k onomu tajemství patří *způsob*, jak o tajemství mluvíme (reflexe – například rozhovor Ježíše s učedníky o účelu podobenství), a také *cesta tradice*, jíž se to tajemství ubírá od jedné generace k další, od Boha, Krista a Ducha svatého (Ef 3,5 „nyní je Duchem zjeveno“), přes proroky a apoštoly a „nepatrného“ Pavla, prostřednictvím celé církve až k nám. Nevezmeme-li v úvahu celou tuto reflexi, a celou tradici, nepochopíme ono tajemství, i kdyby bylo před námi napsáno velikými písmeny. Budeme na ně civět jako tele na nová vrata. Budeme ztraceni mezi stromy, přes které neuvidíme les.

A reflexi i tradici – to obojí nalézáme v církvi. Bez církve, bez společenství těch, kdo Kristovo tajemství reflektují, a bez řetězce těch, kdo ho přes staletí dopravili až k nám, by nám Kristovo tajemství zůstalo skryto. Lépe řečeno: Kristovo tajemství se nikde neschovává, ale my sami – totiž chceme-li se vyvyšovat nad druhé – zůstáváme vůči němu slepí.

Milost a otevřenost

Je tedy církev samospasitelným útvarům? Institucí, která všem svým věrným zaručí spásu? Podle Pavlova osobního svědectví tak tomu není. Boží milost, jež se obrátila k Pavlovi, se k němu obrátila přímo, bez prostředníků, v náhlém působení Ducha svatého. Dokud se Pavel spoléhal na tradici otců, zůstával zaslepeným pronásledovatelem církve. Teprve před Damaškem došlo k náhlému obratu, aniž by na tom ovšem sama církev měla jakoukoli zásluhu. Což neznamená, že by církev zůstala stranou: naopak, vzápětí poté, co Pavel prohlédne, jeho první kroky vedou do církve, konkrétně k Ananiášovi, který ho poučí a povede dál...

Tento pohyb věřícího – to je cesta začínající Božím milostivým oslovením, a pokračující ve společenství církve, tedy s těmi, kteří byli osloveni stejně.

A také s těmi, kdo teprve *mají být osloveni*! S pohany! Pavel vyrazil do Damašku, aby vyhledával a *deputal* křesťany, tedy z jeho hlediska *bývalé* bratry, zrádce, odpadlíky – nyní však, naopak, vyráží do různých končin antického města, aby vyhledával a *zachraňoval* pohany, tedy z jeho hlediska *budoucí* bratry, spojence, přívržence.

Boží milost, která proměnila Pavla, není jen v tom, že teď věří „správně“. Boží milost je zejména v tom, že proměnila celý jeho životní přístup. Jak by to bylo snadné, jenom převléknout kabát, stát se horlivým křesťanem, a od té chvíle bojovat proti všem ostatním! Ale přijmout Boží milost neznamená, že převlečeme kabát. Znamená to, že se změním uvnitř. Že ze své uzavřenosti, ze svého sobectví a soběstřednosti vykročíme ven, otevřeme se vůči bližním. A to i vůči nepřátelům, v nichž nám víra dovoluje spatřit (budoucí) přátele. Neboť – jak nám říká epištola – „pohané jsou spoludědicové, součást společného těla, a mají v Kristu Ježíši podíl na zaslíbeních evangelia“ (Ef 3,6).

Amen